

ઈ-મેઇલ

ક્રમાંક: ઘ/માધ્ય/પરચ/૨૦૨૧/૧૫૪૫૩

કમિશનર શાળાઓની કચેરી,
૯/૧, ડૉ. જીવરાજ મહેતા ભવન,
ગુ.રા., ગાંધીનગર
તા. ૧/૦૮/૨૦૨૧

શિક્ષણાધિકારી કચેરી
અમરેલી
કાવક ક્રમાંક: 1868
માતાનું નામ: યોજના
તારીખ: ૨૧/૦૮/૨૧
તહી:

પ્રતિ,
જિલ્લા શિક્ષણાધિકારી,
તમામ,

વિષય : 'પોષણ અભિયાન' અંતર્ગત પોષણ માહ સપ્ટેમ્બર ૨૦૨૧ ની ઉજવણી બાબત.

સંદર્ભ : કમિશનરશ્રીની કચેરી, મધ્યાહ્ન ભોજન યોજનાના પત્ર ક્રમાંક:

મભય/અમલ/કિ.ગા/૨૦૨૧-૨૨/૧૦૮૨૦-૯૪૦, તા.૨૭/૮/૨૦૨૧

ઉપરોક્ત વિષય અન્વયે સંદર્ભ દર્શિત પત્ર તથા તે સાથેના શિક્ષા મંત્રાલય અને મહિલા અને બાળ વિકાસ મંત્રાલય, ભારત સરકારના તા.૨૬/૮/૨૦૨૧ ના સંયુક્ત પત્ર તેમજ મહિલા અને બાળ વિકાસ મંત્રાલયના કન્સેપ્ટ નોટ સાથેના તા.૨૬/૮/૨૦૨૧ ના પત્રની નકલ આ સાથે સામેલ રાખી મોકલી આપતા જણાવવાનું કે, માન. પ્રધાનમંત્રીશ્રી દ્વારા તા.૮ માર્ચ ૨૦૧૮ ના રોજ પોષણ અભિયાન શરૂ કરવામાં આવેલ જે સબબ પોષણ અભિયાનને વધુ વેગ મળે અને 'જન આંદોલન' નું નિર્માણ થાય તે હેતુથી ચાલુ વર્ષે સપ્ટેમ્બર ૨૦૨૧ ને પોષણ માહ તરીકે "converging towards a healthy walk through life" ની મુખ્ય થીમ પર કોવિડ-૧૯ પ્રોટોકોલ્સ ને ધ્યાને રાખીને ઉજવણી કરવામાં આવનાર છે. જે અંતર્ગત વિદ્યાર્થીઓ સાથે અને વર્ચ્યુઅલ/ફીઝીકલ મોડમાં વાલી-શિક્ષક મીટીંગ દ્વારા પોષણ સભા યોજી કુપોષણ અંગે, સમાજ પર તેની અસર અંગે તથા સ્વસ્થ અને સમતોલ આહારના મહત્વ અંગે ચર્ચા કરવામાં આવે. કુપોષણ/પોષણ જાગૃતિ આધારિત ઈ-ક્રિવિઝ અને અન્ય ઈ-સ્પર્ધાઓ યોજવામાં આવે. Swayam prabha ચેનલ્સ દ્વારા પોષણ માહ દરમિયાન ટેલિકાસ્ટ કરવામાં આવનાર કાર્યક્રમો વિદ્યાર્થીઓ, વાલીઓ અને શિક્ષકો દ્વારા નિહાળવામાં આવે તે મુજબનું આયોજન કરવા તેમજ સામેલ પત્રોમાં જણાવેલ અન્ય સૂચના/વિગતો મુજબની કાર્યવાહી/પ્રવૃત્તિઓ આપના તાબા હેઠળની તમામ માધ્યમિક/ઉ.મા. શાળાઓમાં કરવામાં આવે તે માટે આપના તાબા હેઠળની તમામ માધ્યમિક/ઉ.મા. શાળાઓમાં આપની કક્ષાથી જરૂરી માર્ગદર્શક સૂચનાઓ આપવા આથી જણાવવામાં આવે છે.

૮
૨૧

પરીપત્ર નં - ૭૫૮

સંયક્ત શિક્ષણ નિયામક

ક્રમાંક:યજન/પોષણ અભિયાન/૨૦૨૧-૨૨
જિલ્લા શિક્ષણાધિકારી કચેરી,
અમરેલી, તા.૦૬/૦૮/૨૦૨૧

ઉપરોક્ત પત્રની જાણ તથા અમલ સારું.

જિલ્લા શિક્ષણાધિકારી
અમરેલી

પ્રતિ,
આચાર્યશ્રી,
સરકારી/ગ્રાન્ટેડ/નોન-ગ્રાન્ટેડ
માધ્યમિક અને ઉ.મા.શાળાઓ તમામ
જિ.અમરેલી

કમિશનરશ્રી, મધ્યાહન ભોજન યોજનાની કચેરી
બ્લોક-૧૪/૧, ડો. જીવરાજ મહેતા ભવન,
સેક્ટર-૧૦, ગાંધીનગર, ગુજરાત - ૩૮૨૦૧૦

Email id- commissionermdm@gmail.com, Office No.-079-232-53450

ક્રમાંક:મભય/અમલ/કિ.ગા/૨૦૨૧-૨૨/૧૦૮૨૦-૯૪૦

તા.૨૭/૦૮/૨૦૨૧

27 AUG 2021

પ્રતિ

- (૧) નાયબ કલેક્ટરશ્રી,
મધ્યાહન ભોજન યોજના,
તમામ જિલ્લા/કોર્પોરેશન
- (૨) જિલ્લા પ્રાથમિક શિક્ષણાધિકારીશ્રી,
જિલ્લા પંચાયતની કચેરી,
તમામ જિલ્લા
- (૩) શાસના અધિકારીશ્રી,
તમામ કોર્પોરેશન

વિષય :- શાળાઓમાં "કિચન ગાર્ડન" વિકસાવવા બાબત.

રાષ્ટ્રીય પોષણ માહ સપ્ટેમ્બર-૨૦૨૧ના પ્રથમ અઠવાડિયામાં હાથ
ધરવાની કામગીરી

સંદર્ભ :- (૧) ભારત સરકારશ્રીના સચિવશ્રી (શિક્ષણ અને સાક્ષરતા વિભાગ) અને
મહિલા અને બાળ વિકાસનો તા.૨૬/૦૮/૨૦૨૧નો સંયુક્ત પત્ર ક્રમાંક
:D.O.No.PA/177/2021-US (MKS)

(૨) સચિવશ્રી મહિલા અને બાળ વિકાસ મંત્રાલયનો તા.૨૬/૦૮/૨૦૨૧નો
પત્ર ક્રમાંક: D.O.No.PA/174/2021-US (MKS)

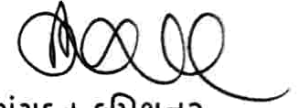
શ્રીમાન,

આપશ્રી સુવિદિત છે કે, "રાષ્ટ્રીય પોષણ માહ" તરીકે સપ્ટેમ્બર-૨૦૨૧ ની ઉજવણી સમગ્ર
રાષ્ટ્રમાં થઈ રહેલ છે. આ સાથે ભારત સરકારશ્રીના સચિવશ્રી (શિક્ષણ અને સાક્ષરતા વિભાગ) અને
મહિલા અને બાળ વિકાસનો તા.૨૬/૦૮/૨૦૨૧નો સંયુક્ત પત્ર તથા સચિવશ્રી મહિલા અને બાળ
વિકાસ મંત્રાલયનો તા.૨૬/૦૮/૨૦૨૧નો પત્ર સામેલ છે. જે વંચાણે લેવા વિનંતી.

પોષણ માસ સપ્ટેમ્બર-૨૦૨૧માં ભારત સરકારના ઉક્ત પત્રથી મળેલ સૂચના મુજબ રાજ્યની તમામ શાળાઓમાં સપ્ટેમ્બર-૨૦૨૧ના પ્રથમ અઠવાડિયામાં ઝુંબેશ રૂપે "કિચન ગાર્ડન" વિકસાવવા માટેની પ્રવૃત્તિ હાથ ધરવાની છે. હાલમાં વર્ષા ઋતુ ગુજરાતમાં સક્રિય છે. નવા છોડ, રોપાઓ ઉછેરવાનું અનુકૂળ વાતાવરણ છે. તેથી પ્રત્યેક શાળાઓમાં ઉપલબ્ધ જગ્યા પ્રમાણે મધ્યાહન ભોજન યોજનામાં વપરાશ થઈ શકે તેવા શાકભાજીના છોડ ઉદાહરણ તરીકે, રીંગણ, ટામેટાં, ફૂદી, ધાણા, મરચાં, આદું તથા સરગવા, લીંબુ, જામફળ જેવા દીર્ઘઆયુ રોપાઓનું વાવેતર અને કાળજીપૂર્વક ઉછેર થાય તે માટે હાલની આ વર્ષા ઋતુનો સમય ખુબજ અનુકૂળ છે.

શાળાઓમાં કિચન ગાર્ડન બનાવવા માટે આપની કક્ષાએથી જિલ્લા કક્ષાની બાગાયત કચેરી, મામલતદારશ્રી, તાલુકા વિકાસ અધિકારીશ્રી અને નાયબ જિલ્લા પ્રાથમિક અધિકારીશ્રી વગેરેને જાણ કરવા તથા જરૂરી કાર્યવાહી માટે માર્ગદર્શક સૂચનાઓ આપવા વિનંતી છે. બ્લોક લેવલની પ્રવૃત્તિઓની વિગતો poshanabhiyaan.gov.in વેબસાઇટ પર અચૂક અપલોડ કરવાની રહેશે.

બિડાણ સામેલ છે.

સંયુક્ત કમિશનર

મધ્યાહન ભોજન યોજના

ગાંધીનગર

નકલ સવિનય રવાના - જરૂરી કાર્યવાહી અને માર્ગદર્શક સૂચનાઓ આપવા સારું.

પ્રતિ,

- કમિશનરશ્રી, શાળાઓની કચેરી, ડો.જીવરાજ મહેતા ભવન, ગાંધીનગર.
- નિયામકશ્રી, પ્રાથમિક શિક્ષણની કચેરી, ડો.જીવરાજ મહેતા ભવન, ગાંધીનગર.
- સર્વ શિક્ષા અભિયાન, સેક્ટર-૧૭, ગાંધીનગર.
- કલેક્ટરશ્રી, તમામ જિલ્લા.
- મ્યુનિસિપલ કમિશનરશ્રી, તમામ કોર્પોરેશન.

નકલ સવિનય રવાના - જાણ સારું.

પ્રતિ,

- મિશન ડાયરેક્ટરશ્રી, પોષણ અભિયાન, મહિલા અને બાળ વિકાસ, ગાંધીનગર.

Rashtriya Poshan Maah 2021 Calendar

Converging towards a healthy walk through life:

कृषि एवं स्वास्थ्य के माध्यम से जीवन को बेहतर बनाने के लिए - यशोवर्धन योजना के माध्यम से

THEME

Week	Overall Theme	Ministries/Depts./ State Govts.	Activities	Suggested Program for HMWCD & MOS
1-15 September	Height and Weight Measurement Drive for Children (under 6 years of age) in entire catchment area of AWW, ASHA and ANM.	MoWCD, MoPR and MoH&FW	<ul style="list-style-type: none"> Special Drive for Height & Weight measurement: DM as Nodal Officer and Poshan Panchayats to supervise and furnish data for updation of Poshan Tracker Distribution of GMDs to all uncovered AWCs 	<p>(i) Special address on importance of special drive and survey from the perspective of Mission Poshan 2.0</p> <p>HMWCD to address all AWWs/AWHs/ASHA</p> <p>(ii) MoS to inaugurate programme for distribution of GMDs in identified States (MTM programme to be given by concerned State Govt)</p>
I	Theme I: Plantation Activity as "PoshanVatika"			
1-7 September	<ul style="list-style-type: none"> PoshanMaah launch with a rally by AWWs, Helpers, ANM, ASHAs, VHSNC, Gram Panchayat, Poshan Panchayat. In urban areas, vehicles and loudspeakers may be used. Plantation Drive for POSHAN VATIKA by all the stakeholders in the space available at Anganwadi, School Premises, Gram Panchayat and other places Promotion of Nutri-Gardens across the associated campuses/premises Importance of Covid vaccination and Observance of Covid Protocols 	All State Govts./UTs in conjunction with MoWCD, MoRD, MoPR, MoYA&S, MoE, MoA&FW, MoFE&CC	<ul style="list-style-type: none"> Plantation activity to focus on planting of 5-8 saplings of nutritious fruit trees, local vegetables and medicinal plants and herbs per AWC in Aspirational Districts under the supervision of local Panchayat and DM/DC Poshan Panchayats to train BPL women, mothers groups and adolescent girls to maintain PoshanVatikas at the local level. Around 3 Lakh PoshanVatikas would be planted in school premises under DOSEL Best PoshanVatika 	<p>(i) Development of Nutri garden as part of celebration of Poshan Maah at All India Institute of Ayurveda, Sarita Vihar, New Delhi on 1st September</p> <p>(ii) National Webinar on "Food and Nutrition Plantations"</p> <p>Speakers: MoAYUSH, MoEF, MoPR, MoRD</p> <p>MoAYUSH to submit MTM Programme and details of Speakers</p> <p>Participants: All States/UTs (through web) To be Chaired by HMWCD</p> <p>(iii) Enrolment Drive for</p>

<p>2</p>	<p>Theme 2: Yoga and AYUSH for Nutrition</p>	<p>Competition for AWCs</p> <ul style="list-style-type: none"> Slogan writing competition about Nutritive food for pregnant women Two-day sensitization awareness drive for Covid vaccinations, observance of Covid protocols and organisation of special camps Joint celebrations related to <i>MarruVandanaSaptah</i>: Door to Door Drive by AWWs to invite, collect and digitize applications from eligible beneficiaries 	<p><i>MarruVandanaSaptah</i> to be launched by HMWCD in Delhi. To be organized by MoWCD and MoHFW</p>
<p>8-15 September</p>	<ul style="list-style-type: none"> Awareness campaign on AYUSH practices for better nutrition- Focus on ANC and nutrition during pregnancy and lactation YOGA sessions (considering COVID guidelines) targeted at specific groups – Pregnant +women, School Children, Adolescent Girls. Sessions on “5-minute Yoga Protocol” (Y-break or yoga break) at various workplaces for the employees of Government and corporate bodies Free short duration online yoga courses for women and children 	<ul style="list-style-type: none"> Dissemination of training modules by Mo Ayush to all States/UTs for benefit of AWW Maximise number of ANCs Anaemia camps to be organised at District level in all Anaemia hotspots under supervision of MOHFW, Local Panchayats and DM/DC AYUSH for Anemia in pregnancy: Recipe competitions to highlight locally available nutritious food for pregnant women. Training for Anganwadi Workers 	<p>(i) Special Awareness Camp on prevention of Anaemia among Minority Women and Adolescent Girls in Dharavi. HMWCD to launch the Camp</p> <p>(ii) Webinar on “AYUSH application for nutritional support to address Anaemia in pregnancy”</p> <p>(iii) Ministry of AYUSH to anchor and submit MTM Programme</p> <p>(iv) Key Note address by MoS</p>
	<p>MoAYUSH, MoWCD, MoHFW, MoYA&S, MoE, MoPR, MoH&UA, MeitY, MO CA etc.</p>		

3	<p>Theme 3: Distribution of 'Regional Nutrition Kit' to Anganwadi beneficiaries of High Burdened Districts</p> <ul style="list-style-type: none"> • Distribution of Nutrition Kits comprising of regional nutritious food (eg. <i>Sukadi-Gujrat, Panjiri- Punjab, Satu- Bihar, Chikki- Maharashtra</i>) along with IEC material (HFW and AYUSH) to the Anganwadi beneficiaries. <p>Awareness campaign on importance of regional / local food: Millets, vegetables, traditional recipes</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Nutrition Kits to be distributed by States/UTs in malnutrition hotspots (250 districts) using CSR funding of corporates. DoFPD to coordinate with MoCA and States • Demonstration to Anganwadi workers of recipes using Take Home Ration (Not dry ration) with objective to promote use of locally and easily available ingredients for fortification. • Demonstration of recipes by AWW to the local community based on locally available food ingredients. • Demonstration on cooking with millets. 	<p>(i) Webinar on importance of Traditional Foods in Diet Plan To be organized by MoWCD</p> <p>(ii) Keynote Address by HMWCD</p>
4	<p>Theme 4: Identification of SAM children and distribution of nutritious food</p> <p>Need for Supervised Supplementary Feeding Program for SAM children as an initiative to tackle prevalence of SAM in children upto age of 5 years</p> <p>Sensitisation for Community Management of Acute Malnutrition</p>	<p>MoWCD, MoHFW, MoPR, MoH&UA etc.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Drive for block wise Identification of SAM Children and their referral under joint supervision of DM and CMO • Active Screening and Appetite Tests to be conducted by AWWs and ASHA • Distribution of nutritious food for SAM children • Awareness campaign about IYCF Practices • Focused sensitization on 	<p>Visit of HMWCD in SAM drives in co-ordination with MoMA:</p> <p>(i) Tijara, Alwar</p> <p>(ii) Ladakh</p> <p>(iii) Jamuna Par, Delhi</p> <p>Programme to be given by MoMA</p>
24-30 September				

5.	Other suggested activities which may be carried out in addition to theme activities	All States/UTs	<p>(i) Field Functionaries to continue with mandated Home Visits along with sensitization activities focusing: a). Nutrition, b). Diet Diversity, c). Breastfeeding and d). Complementary Feeding</p> <p>(ii) IEC on Health & Nutrition may include activities around: Anaemia Camps, Home Visits, Community Based Events (CBES), Community Radio Activities, NukkadNatak / Folk Shows, Cycle Rally / Walk / Prabhatheri, School Based Activities, Poshan Panchayat meetings, Youth Group Meetings, Haat Bazaar Activities, Webinars, plantation drives etc.</p> <p>(iii) Weekly Village Health Sanitation and Nutrition Days (VHSND)</p> <p>(iv) Swachhata Bharat – Toilet construction in AWCs, Clean Anganwadi competitions etc.</p> <p>(v) WASH activities - hand washing promotion, personal</p>	<p>community based early identification of SAM children</p> <ul style="list-style-type: none"> • Quiz competition for pregnant women • e-Quiz/e-competitions for local stakeholders focusing on malnourishment issues in children <p>Compilation of Best Practices to be launched by HMWCD to promote Ek Bharat Sreshth Bharat</p>
----	---	----------------	---	--

		<p>hygiene and Solid & Liquid Waste Management (SLWM)</p> <p>(vi) Awareness campaigns esp. through Social Media</p> <p>(vii) Fortification and Millers focussed sensitisation/ programs/ campaigns</p> <p>(viii) Creating innovation-based nutri-models</p>	
6	<p>Activities - other Partner Ministries</p> <ul style="list-style-type: none"> • Compilation of State-wise best practices in Nutrition for promotion of local and regional food, THR • Sensitisation of NGOs registered on NGO Darpan for participation in PoshanMaah • Social Media Campaign 	<p>NITI Aayog</p>	
	<ul style="list-style-type: none"> • Webinars on Fish Nutrition for mothers/youth • Social Media Campaigns • Digital Campaigns • Fish Food Festivals • Fish Recipe Competition 	<p>Dept. of Fisheries</p>	<p>(i) Dept. of Fisheries to organise Fish Food Festival to be inaugurated in a fish-popular State by HMW/CD</p> <p>(ii) Dept. of Fisheries to submit detailed MTM programme</p>